

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Херсонського державного
університету

Олександр СПИВАКОВСЬКИЙ

20 20 р.

**НАСКРІЗНА ПРОГРАМА
ПРАКТИКИ**

Факультет економіки і менеджменту

Кафедра фінансів, обліку та підприємництва

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 051 Економіка

Освітня програма Економіка (Економіка підприємства)

Курс IV

Ступінь вищої освіти Бакалавр

Форма навчання денна

ПОГОДЖУЮ

Проректор з навчальної та науково-
педагогічної роботи

Віталій КОВЕДЬ

« 18 » 09 20 20 р.

Херсон 2020-2021 н.р.

Наскрізна програма практики здобувачів СВО «Бакалавр» спеціальності 051 Економіка 4 курсу денної форми навчання.

Розробники: Мохненко А.С., професор, доктор економічних наук
Ковальов В.В., доцент, кандидат економічних наук
кафедра фінансів, обліку та підприємництва

Декан факультету
економіки і менеджменту

Андрій СОЛОВЙОВ

Робоча програма **затверджена** на засіданні кафедри фінансів, обліку та підприємництва
Протокол від "07" вересня 2020 року № 1

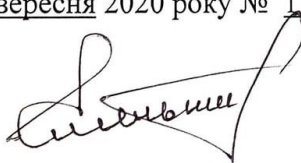
Завідувач кафедри

Андрій МОХНЕНКО

Схвалено науково-методичною радою факультету
Протокол від "14" вересня 2020 року № 1

Голова ради

Катерина МЕЛЬНИКОВА

ВСТУП

Практика студентів є важливою і невід'ємною складовою частиною освітнього процесу з підготовки фахівців, логічним продовженням лекційних, практичних та семінарських занять і початковою ланкою в системі їх практичної підготовки до роботи у провідних підприємствах, установах та спеціалізованих фінансових інститутах.

Наскрізна програма практики розроблена на основі «Положення про організацію освітнього процесу в ХДУ», «Положення про організацію проходження практик студентами ХДУ», а також у відповідності до навчального плану підготовки фахівців.

Також під час розробки наскрізної програми враховувалися вимоги освітньої програми підготовки здобувачів СВО «Бакалавр».

Наскрізна програма практики містить матеріали робочих програм кожного виду практики студентів, що складаються з таких розділів: мета, завдання практики, зміст практики, методичні рекомендації, питання до заліку, вимоги до звіту, форми та методи контролю, критерії оцінювання.

1. Графік проведення практик

Курс	Семестр	Вид практики	Термін проведення	Термін проведення	База практик	Відповідальний підрозділ
4	8	Виробнича	6 тижнів	05 квітня-14 травня 2021 року	- АТ "Райффайзен Банк Аваль" - ТОВ "Херсонська кондитерська фабрика" - ПАТ «БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ» - Філія – Херсонського обласного управління АТ "Ощад Банк" - Обласний комітет Товариство сприяння оборони України - ТОВ "Амалтея" - Херсонська обласна організація профспілки працівників текстильної та легкої промисловості	Кафедра фінансів, обліку та підприємництва
4	8	Переддипломна	3 тижні	17 травня-04 червня 2021 року	-	

2. Мета та завдання (виробничої, переддипломної) практик

Основною метою практики є оволодіння студентами сучасними методами і формами організації праці у відповідній галузі господарства чи науки, формування вмінь і надбання практичних навичок самостійного виконання професійних завдань.

Практика передбачає *безперервність* (проводиться протягом 8-го навчального семестру) та *послідовність* її проведення при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних знань і вмінь відповідно до СВО «Бакалавр».

За змістом і метою *практики поділяються* на навчальні, виробничі, переддипломні. Перелік усіх видів практик визначається університетом самостійно і передбачаються в навчальних планах спеціальності, а також їх форми і терміни проведення.

Семестр і строки проходження практик у навчальному році визначаються планом-регламентом університету і робочим навчальним планом.

3. Виробнича практика 4 курсу

3.1. Мета й завдання практики

Метою виробничої економічної практики є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та засобами праці їх майбутньої професії, формування у них, на базі одержаних в університеті теоретичних знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових та виробничих умовах, виховання потреби систематично поповнювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності.

Виробнича практика є важливим етапом підготовки економістів в питаннях економіко-фінансової діяльності підприємства, прогнозування, планування, організації управління, праці і заробітної плати, постачання та збуту продукції.

Основними завданнями економічної виробничої практики є:

1. Вивчення особливостей професійної діяльності економістів в підприємствах різних форм власності;
2. Закріплення практичних навичок, необхідних для самостійного виконання посадових функцій економістів;
3. Системна підготовка до розробки і захисту дипломних проектів або складання державних іспитів.

В процесі проходження практики планується виконання індивідуальних завдань. Вид і зміст завдання конкретизується в залежності від специфіки бази практики і, як правило, пов'язується з виконанням дипломної роботи. Вони включають такі загальні завдання:

- визначення структури підприємства;
- аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства або його виробничого підрозділу;
- аналіз виробництва продукції, робіт, послуг;
- проведення маркетингових досліджень;
- розробка плану і бюджету маркетингу.

3.2. Зміст практики

В період проходження виробничої практики студенти – практиканти повинні вивчити систему управління підприємством, організацією, взаємозв'язки відділів з економіки виробництва, методи формування капіталу, склад виробничих фондів, оборотних коштів та інвестиційних ресурсів, формування і розподіл прибутку. Вони

також повинні навчити виконувати розрахунки номінальної та реальної заробітної плати, собівартість окремих видів продукції, економічної ефективності від підвищення продуктивності праці за рахунок впровадження технічних нововведень, а також аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства або його окремих підрозділів.

Головна особливість економічної виробничої практики на випускному курсі з економіки підприємства полягає у безпосередній самостійній професійній діяльності майбутніх економістів. У зв'язку з цим передбачається участь студентів у виконанні конкретних посадових функцій, розробці ділових документів. Виробнича практика передбачає виконання індивідуальних завдань з тем курсових проектів та реальну практичну підготовку до державних іспитів або підготовки дипломного проекту.

В період проходження практики студенти можуть виконувати завдання керівника від бази практики: вести діловодство, розробляти за допомогою комп'ютера бланки документів, розробляти і узгоджувати розпорядчі документи, виконувати посильні роботи, що стосуються діяльності підрозділу, де проходить практика і т. і. А під час проходження виробничої практики вони можуть дублювати своїх керівників або тимчасово працювати на посаді економіста, бухгалтера, дилера і т. д. Характер такої праці повинен суворо відповідати профілю навчання і по тривалості не заважати виконанню індивідуальних завдань.

В період проходження практики студенти повинні суворо виконувати правила охорони праці і протипожежної безпеки, що прийняті на базі практики з обов'язковим проходженням інструктажів: вступного і на кожному робочому місці праці. Конкретні завдання виробничої практики видаються окремо кожному студентові.

3.2.1. Види робіт під час практики

Для одержання повної уяви про базу практики, її структуру, виробничу діяльність, діючу систему управління, взаємодію її окремих підрозділів керівник від бази практики проводить зі студентами ознайомчу екскурсію по базі практики. Можливі конкретні екскурсії на окремі підрозділи для забезпечення виконання студентами індивідуальних завдань. Як варіант, згідно плану проведення практики керівники від баз практики або інші провідні спеціалісти проводять заняття у вигляді лекцій, семінарів і практичних робіт, які розкривають практикантам секрети їх майбутньої спеціальності, перспективи розвитку відповідної бази практики в цілому. Бажано, щоб до звіту студентів про проходження практики були додані проспекти про діяльність бази практики.

Дистанційна форма проходження практики

Карантинні обмеження, надзвичайні ситуації техногенного або природного характеру можуть внести корективи в організацію освітнього процесу. Тому, за рішенням вченої ради, окремі теми освітніх компонентів здобувачі можуть опановувати у дистанційній формі. В цьому випадку використовуються різні технічні засоби комунікації.

Організація навчання за дистанційною формою регламентується як загальнодержавними нормативними документами (Закон України «Про освіту», наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 (зі змінами) «Про затвердження Положення про дистанційне навчання»), так і Положенням про дистанційне навчання в ХДУ (наказ ХДУ від 14.02.2014 № 140-Д).

Для забезпечення дистанційного проходження навчальної практики використовуються технології дистанційного навчання, методичні та дидактичні матеріали для самостійної роботи здобувачів.

В умовах дистанційного проходження практики зміст завдань може змінюватися в залежності від режиму та форми роботи бази практики під час карантину. Залікові заходи проводяться у вигляді онлайн-занять. Звітна документація подається викладачу-керівнику практики в електронному вигляді (на e-mail, Viber або ін.).

Щоденник практики розташовується на Google-диску факультету та заповнюється в електронному вигляді з подальшим його пред'явленням у роздрукованому вигляді.

3.2.2. Список рекомендованої літератури (навчально-методичні видання)

- 1 Асадчев В.М. Трансферти в системі міжбюджетних відносин: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / В.М. Асадчев; Ін-т екон. прогнозування. – К., Перевидано у 2012 році. – 21 с.
2. Аудит в Україні (основи державного, незалежного, професійного та внутрішнього аудиту): підручник / В. В., Немченко, О. Ю. Редько, В. П. Хомутенко та інш. // Київ: Центр учбової літератури, 2012. - 540 с.
3. The Intelligent Investor: The Definitive Book on Value Investing by Benjamin Graham and Jason Zweig
4. Бюджетна система: Навчальний посібник [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. 246 Хомутенко В.П. - Одеса: Видавництво Бартенєва, 2014. – С. 132- 158, 234-258.
5. Великсар Т. І. Підприємство як суб'єкт системи соціального захисту населення України / Т. І. Великсар // Економічний простір – 2015. – №12. – С. 122-126.
6. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – К. : Знання, 2011. – 391 с.
7. The Investment Answer | by Daniel C. Goldie, CFA, CFP and Gordon S. Murray
8. Ковальчук Н.О. Антикризовий фінансовий менеджмент як основа управління фінансами вітчизняних підприємств. [Текст]: Економіка і суспільство// Н.О. Ковальчук, А.О.Павлюк. - Випуск № 3. – 2016 р.
9. Against the Gods: The Remarkable Story of Risk | by Peter L. Bernstein
10. Your Money or Your Life | by Vicki Robin and Joe Dominguez

Інформаційні ресурси:

1. <http://www.gov.ua>
2. <http://www.apu.com.ua>
3. <http://www.gdo.kiev.ua>
4. <http://www.nau.kiev.ua>
5. <http://www.sta.gov.ua>
6. <http://www.buhgalteria.com.ua>
7. <http://www.vobu.com.ua>
8. <http://www.rada.gov.ua>
9. <http://www.economics.com.ua>
- 10 <http://www.sau-apu.org.ua>

3.2.3. Методичні рекомендації

Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми практики у письмовій формі. Головним документом звітності є щоденник практики. Календарний графік проходження практики заповнюється студентом разом з керівником практики від університету та підписується керівником практики від підприємства і керівником практики від університету. Графік включає види робіт, що виконуватимуться студентом, обсяг робіт та дати їх виконання.

Відгук і оцінка роботи студента під час практики заповнюється керівником практики від підприємства. Висновок керівника практики від університету про роботу студента заповнюється керівником практики від університету. У звіті з практики відображаються результати вивчення програмних запитань та рекомендації.

3.3. Форми й методи контролю

Поточний контроль проходження практики здійснюється протягом проведення практики її керівником за такими напрямками: дотримання трудової дисципліни, активність і самостійність у виконанні завдань практики, робота з документацією. Формою підсумкового контролю рівня набуття практичних навичок під час проходження практики є диференційований залік. Умовою допуску студента до підсумкового заліку є виконання програми практики, наявність позитивних оцінок з поточного контролю, надання звітної документації.

Результати складання заліків з практики вносяться у відомість диференційованого заліку та проставляються у заліковій книжці. Студент, що не виконав програму практики і отримав незадовільну оцінку на базі практики або незадовільну оцінку при складанні заліку відраховується з університету.

3.4. Вимоги до звіту

Звітна документація з практики складається з:

- Звіту з практики.
- Звіт про виконання завдань.

Письмовий звіт з практики разом зі щоденником подається у встановлений термін керівникові практики від закладу вищої освіти для перевірки та допуску до захисту. Звіт з практики має містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та завдань.

Звіт друкується на аркушах білого паперу формату А4 через 1,5 інтервалом шрифтом Times New Roman 14 розміру. У роботі повинні бути чіткі, не розпливчасті лінії, букви, цифри й інші знаки. Нумерація сторінок повинна бути наскрізною арабськими цифрами в правому верхньому куті без крапки. Нумерація починається з титульного аркушу, але проставляється зі вступу.

Порядок оформлення звіту наступний:

- титульний лист,
- зміст,
- основний розділ у відповідності до програми практики;
- пропозиції.

4. Переддипломна практика 4 курсу

4.1. Мета й завдання практики

Метою переддипломної практики є закріплення у виробничих умовах тематики теоретичних курсів навчального плану; перевірки уміння самостійно ставити, знаходити методи рішень, успішно вирішувати основні задачі розробки, проектування, впровадження, виробництва медичних приладів і систем та технології приладобудування; отримання навичок організаторської роботи; привити навички науково-пошукової роботи; закріплення навичок спілкування в виробничому колективі.

Поряд з цим переддипломна практика необхідна для системного підбору матеріалу по кваліфікаційному проектуванню.

Основні завдання переддипломної практики:

- формування інформаційного забезпечення кваліфікаційної роботи відповідно до обраного об'єкта дослідження;
- визначення стану розробки наукових питань за темою кваліфікаційного дослідження;
- підготовка та опрацювання аналітичних матеріалів для виконання дослідницької частини кваліфікаційної роботи;
- адаптація теоретичних знань та методичного інструментарію до умов практичної діяльності конкретного підприємства;
- проведення розрахунків та оцінка ефективності управлінських заходів, запропонованих у кваліфікаційному дослідженні;
- апробація отриманих результатів кваліфікаційного дослідження на практиці і оцінка їх економічного ефекту;
- обґрунтування рекомендацій і пропозицій щодо удосконалення управлінської діяльності підприємства за результатами кваліфікаційного дослідження;
- підготовка аналітичного розділу кваліфікаційної роботи.

4.2. Зміст практики

Переддипломну практику кожен студент проходить за індивідуальним планом – графіком, пов'язаним з темою кваліфікаційної роботи.

Індивідуальне завдання і порядок його виконання визначається науковим керівником кваліфікаційної роботи. Воно формується відповідно до змісту кваліфікаційної роботи.

Ефективність виконання індивідуального завдання значною мірою залежить від того, наскільки правильно студент зрозумів зміст завдання, його пріоритетні питання, зумів спланувати час, відведений на проходження практики.

В процесі виконання індивідуального завдання студент повинен навчитися збирати і узагальнювати необхідну для виконання дипломної роботи техніко-економічну інформацію, розвинути свої організаторські навички і поглибити свої знання за фахом. Незважаючи на особливості кваліфікаційного завдання кожного студента, процес виконання кваліфікаційної роботи припускає певну послідовність необхідних і взаємопов'язаних етапів роботи: підготовчого, дослідницького, аналітичного і завершального.

На підготовчому етапі уточнюється тема кваліфікаційної роботи, визначається предмет дослідження і коло проблем, що вивчаються, розробляється методика дослідження, встановлюється порядок, терміни і обсяги проведення необхідних теоретичних і експериментальних досліджень, спостережень і розрахунків. Для забезпечення цілеспрямованого характеру цієї роботи студент повинен чітко уявляти базу дослідження, його економіку і організацію.

Дослідницький етап включає збір і систематизацію інформації про об'єкт, що вивчається, виявлення його стану, закономірностей і тенденцій розвитку. Студент формує масив необхідної інформації, вивчаючи нормативну, планову, звітну і облікову документацію, а також проводить додаткові дослідження шляхом анкетування, спостереження тощо.

Аналітичний етап припускає вивчення суті і причин – чинників господарської ситуації, що склалася, економічного явища, що вивчається, процесу, інформаційних систем на основі експрес-аналізу, комплексного техніко-економічного аналізу діяльності підприємства, впливу на кінцеві результати автоматизації виробничої і іншої діяльності. В результаті оцінюється вплив різних чинників зовнішнього середовища на ефективність виробничої і іншої діяльності, висловлюються основні висновки проведеного дослідження і рекомендації щодо усунення виявлених недоліків з відповідним мотивуванням і економічним обґрунтуванням.

Завершальний етап переддипломної практики включає формування остаточних висновків і рекомендацій, розробку конкретних управлінських рішень, інформаційних проектів, бізнес-планів щодо підвищення ефективності роботи підприємства, фірми, банку і т.д., їх гнучкості і адаптації до зовнішнього середовища.

4.2.1. Види робіт під час практики

Студент повинен зібрати та узагальнити джерельну інформацію, визначитися з методологією дослідження, обрати відповідні методи дослідження, обробити та узагальнити отримані результати дослідження, оформити матеріали кваліфікаційної роботи згідно діючих вимог, підготуватися до публічного захисту кваліфікаційного дослідження.

У ході виконання завдань студенти повинні вдосконалити уміння та навички самостійного розв'язання наукових завдань.

Дистанційна форма проходження практики

Карантинні обмеження, надзвичайні ситуації техногенного або природного характеру можуть внести корективи в організацію освітнього процесу. Тому, за рішенням вченої ради, окремі теми освітніх компонентів здобувачі можуть опановувати у дистанційній формі. В цьому випадку використовуються різні технічні засоби комунікації.

Організація навчання за дистанційною формою регламентується як загальнодержавними нормативними документами (Закон України «Про освіту», наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 (зі змінами) «Про затвердження Положення про дистанційне навчання»), так і Положенням про дистанційне навчання в ХДУ (наказ ХДУ від 14.02.2014 № 140-Д).

Для забезпечення дистанційного проходження навчальної практики використовуються технології дистанційного навчання, методичні та дидактичні матеріали для самостійної роботи здобувачів.

В умовах дистанційного проходження практики зміст завдань може змінюватися в залежності від режиму та форми роботи бази практики під час карантину. Залікові заходи проводяться у вигляді онлайн-занять. Звітна документація подається викладачу-керівнику практики в електронному вигляді (на e-mail, Viber або ін.).

Щоденник практики розташовується на Google-диску факультету та заповнюється в електронному вигляді з подальшим його пред'явленням у роздрукованому вигляді.

4.2.2. Список рекомендованої літератури (навчально-методичні видання)

1 Асадчев В.М. Трансферти в системі міжбюджетних відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / В.М. Асадчев; Ін-т екон. прогнозування. – К., Перевидано у 2012 році. – 21 с.

2. Аудит в Україні (основи державного, незалежного, професійного та внутрішнього аудиту): підручник / В. В., Немченко, О. Ю. Редько, В. П. Хомутенко та інш. // Київ: Центр учбової літератури, 2012. - 540 с.

3. The Intelligent Investor: The Definitive Book on Value Investing by Benjamin Graham and Jason Zweig

4. Бюджетна система: Навчальний посібник [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. 246 Хомутенко В.П. - Одеса: Видавництво Бартенєва, 2014. – С. 132- 158, 234-258.

5. Великсар Т. І. Підприємство як суб'єкт системи соціального захисту населення України / Т. І. Великсар // Економічний простір – 2015. – №12. – С. 122-126.

6. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – К. : Знання, 2011. – 391 с.

7. The Investment Answer | by Daniel C. Goldie, CFA, CFP and Gordon S. Murray
8. Ковальчук Н.О. Антикризовий фінансовий менеджмент як основа управління фінансами вітчизняних підприємств. [Текст]: Економіка і суспільство// Н.О. Ковальчук, А.О.Павлюк. - Випуск № 3. – 2016 р.
9. Against the Gods: The Remarkable Story of Risk | by Peter L. Bernstein
10. Your Money or Your Life | by Vicki Robin and Joe Dominguez

Інформаційні ресурси:

1. <http://www.gov.ua>
2. <http://www.apu.com.ua>
3. <http://www.gdo.kiev.ua>
4. <http://www.nau.kiev.ua>
5. <http://www.sta.gov.ua>
6. <http://www.buhgalteria.com.ua>
7. <http://www.vobu.com.ua>
8. <http://www.rada.gov.ua>
9. <http://www.economics.com.ua>
- 10 <http://www.sau-apu.org.ua>

4.2.3. Методичні рекомендації

Під час переддипломної практики студенти ознайомлюються з науковою роботою випускової кафедри, готують та проводять дослідження в межах теми кваліфікаційної роботи, поглиблюють знання та вміння з оформлення наукового дослідження, готують презентації до публічного захисту кваліфікаційної роботи.

4.3. Форми й методи контролю

Під час проведення підсумкового контролю переддипломної практики студент проходить передзахист кваліфікаційної роботи та надає довідку про перевірку на унікальність дослідження відповідно до Порядку виявлення та запобігання академічному плагіату у науково-дослідній та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти.

4.4. Вимоги до звіту

Звіт з переддипломної практики здійснюється у формі передзахисту кваліфікаційної роботи (проекту), надання інформації щодо оприлюднення результатів досліджень (статті, тези, виступи на конференціях тощо) та довідки про перевірку на унікальність відповідно до Порядку виявлення та запобігання академічному плагіату у науково-дослідній та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти. За результатами передзахисту надається або не надається рекомендація до захисту відповідно до визначених критеріїв. Результати передзахисту заносяться у протоколи засідань кафедри (міжкафедрального семінару).